

Protocol medische handelingen op school

Inleiding

Op school komen personeelsleden soms in aanraking met leerlingen die last hebben van kleine kwaaltjes, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of een insectenbeet. Vaak kunnen deze klachten met eenvoudige middelen worden verlicht. Daarnaast vragen ouders steeds vaker of het personeel hun kind voorgeschreven medicatie wil toedienen.

Omdat de gezondheid en veiligheid van onze leerlingen vooropstaan, is het belangrijk dat personeelsleden in deze situaties zorgvuldig te werk gaan en over de juiste kennis en vaardigheden beschikken. Mochten er onverhoopt fouten of vergissingen optreden, dan kan dit juridische gevolgen hebben.

Uitgangspunt van dit protocol is dat er alleen onder bepaalde voorwaarden medicijnen worden verstrekt aan leerlingen en dat de medewerkers geen medische handelingen uitvoeren.

Het protocol bestaat uit de volgende hoofdstukken:

1. Soorten medische handelingen op school
2. De leerling wordt ziek op school
3. Het verstrekken van medicijnen op verzoek
4. (Reguliere) medische handelingen
5. Handelen bij calamiteiten

Bijlage 1: Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen op school

Bijlage 2: Bekwaamheidsverklaring uitvoeren van medische handelingen (BIG)

NB Dit protocol biedt richtlijnen om de best mogelijke voorwaarden voor alle betrokkenen te waarborgen. In spoedgevallen zal echter altijd een zorgvuldige afweging worden gemaakt tussen richtlijnen uit het protocol en praktische oplossingen.

Dit protocol volgt het modelprotocol dat door de PO-Raad wordt aangereikt, dat gebaseerd is op een protocol uit 2007 dat destijds tot stand kwam na overleg met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD)
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG)
- Vereniging van Artsen (VVAA)
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG)
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (inspectie JGZ)

Hoofdstuk 1: Wettelijke regels

Zorgplicht scholen

Met de invoering van de Wet passend onderwijs, hebben scholen een zorgplicht. Dit betekent dat scholen verantwoordelijk zijn om voor alle leerlingen een passende plek te zoeken. Ouders zijn verantwoordelijk voor het organiseren van medische zorg voor hun kind. De school geeft ruimte voor het uitvoeren van medische handelingen onder schooltijd. De Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronische ziekte (Wgbh/cz), legt ook een zorgplicht bij scholen om te zorgen voor extra ondersteuning. De school moet onderzoeken of de leerling met behulp van een zogenaamde 'doeltreffende aanpassing' het onderwijs kan volgen. Scholen bekijken samen met de ouders welke aanpassingen nodig zijn en op welke wijze deze geboden kunnen worden.

Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG)

Wie wel en niet medische handelingen mag verrichten staat in de Wet op de Beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG). De Wet BIG is voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijspersoneel. Dat neemt niet weg dat in deze wet ook een aantal regels staan die betrekking hebben op schoolbesturen en schoolpersoneel wanneer er sprake is van uitvoering van in de Wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen - de zogenaamde voorbehouden handelingen - mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen kunnen deze medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Leerkrachten vallen niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische - en paramedische beroepen. Soms worden leerkrachten betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in de zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat leraren gevraagd wordt om een medische handeling bij een kind uit te voeren.

Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt

Bijvoorbeeld het geven van medicijnen, dat kan zijn het geven van een paracetamol of andere medicijnen bijvoorbeeld een zetje bij een epilepsieaanval, het behandelen van een insectenbeet met bijvoorbeeld Azaron, etc.

Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt

Bij deze handelingen gaat het bijvoorbeeld om het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze mogen slechts worden uitgevoerd door artsen en verpleegkundigen. Delegeren van het verrichten van deze handelingen aan leerkrachten moet met grote zorgvuldigheid worden omgeven. Een specialist kan een leerkracht handelingsbekwaam achten. Dit heeft echter niet het gevolg dat de leerkracht niet meer aansprakelijk is voor zijn handelen; deze blijft aansprakelijk.

Het bestuur van Stichting Op Kop heeft als uitgangspunt dat medewerkers geen medische handelingen verrichten op school. Een schoolbestuur heeft uiteindelijk het recht geen medewerking te geven aan het verrichten van medische handelingen door leerkrachten op

school. Voor de individuele leerkracht geldt dat hij/zij mag weigeren medische handelingen uit te voeren waarvoor hij/zij zich niet bekwaam acht. Dit is conform het arbeidsrecht.

De wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

Hoofdstuk 2: De leerling wordt ziek op school

Het komt regelmatig voor dat een leerling 's ochtends gezond op school arriveert, maar gedurende de dag last krijgt van hoofdpijn, buikpijn of andere klachten. Ook kan het gebeuren dat een leerling door een insect wordt gestoken. In het verleden gaf een personeelslid in zulke gevallen soms zonder voorafgaande toestemming van de ouders een paracetamol of bracht Azaron aan op de plek van de insectenbeet.

Een belangrijke reden om terughoudend te zijn met het direct toedienen van een middel, is dat personeelsleden doorgaans niet medisch geschoold zijn en daarom geen juiste diagnose kunnen stellen. Daarom is voorzichtigheid geboden.

Hierbij geldt een aantal stappen:

1. Zorg dat tijdens het organiseren van opvang van de zieke leerling, hij/zij niet alleen blijft; check in de leerlingadministratie of er speciale (medische) notities zijn betreffende deze leerling.
2. Neem meteen contact op met de ouders (of het aangegeven waarschuwingsadres), zodat die weten dat de leerling ziek is geworden, en om te overleggen wat er moet gebeuren (komt er iemand naar de school, is er iemand thuis om de leerling op te vangen, wanneer wordt de leerling opgehaald, gaat school met de leerling nu meteen naar de huisarts of het ziekenhuis, etc.).
3. Als de inschatting voor medische zorg dusdanig is, dat het oordeel van een arts vereist is, bel dan met een huisarts of een huisartsenpost in de buurt en als die niet bereikbaar zijn, met 112 over hoe verder te handelen.
4. Informeer de schoolleiding.

Het uitgangspunt is dat iedereen zo zorgvuldig mogelijk handelt en zich houdt aan dit protocol, dat voor alle personeelsleden toegankelijk is via intranet en ook bij de ouders bekend is.

Aandachtspunten:

- Zorg dat de waarschuwingsnummers (van ouders/verzorgers) en allergieën in de leerlingadministratie staan en jaarlijks worden geactualiseerd.
- Zorg voor een verantwoordelijke voor het invoeren van wijzigingen als ouders dit doorgeven via directie of administratie.
- Zorg voor een uitdraai van een overzicht van levensbedreigende zaken (bijv. een noten- of bijensteekallergie) met de bijbehorende noodnummers erbij voor in de groepsmap zodat elk personeelslid deze informatie meteen ter beschikking heeft.
- Zorg ervoor dat de informatie over overige medische zaken in ParnasSys up to date is.

Hoofdstuk 3: Het verstrekken van medicijnen

Soms is het nodig dat een leerling tijdens schooltijd medicatie krijgt. Dit kan gaan om zelfzorgmedicatie, zoals paracetamol of zalf tegen insectenbeten, maar ook om medicatie die voorgeschreven is door een arts. Denk hierbij aan puffjes voor astma, ADHD-medicatie, antibiotica of noodmedicatie zoals zepillen of injecties bij epilepsie of allergieën. Omdat sommige middelen bij onjuist gebruik schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid, hanteert de school duidelijke afspraken en procedures voor het toedienen van medicatie.

Richtlijnen voor het verstrekken van zelfzorgmedicatie

Dit zijn medicijnen die je zonder doktersrecept kunt kopen, bijvoorbeeld bij de drogist of apotheek bijvoorbeeld: paracetamol, neusspray, zalf tegen insectenbeten, hoestdrank.

In uitzonderlijke gevallen kan de school, in overleg met ouders/verzorgers, zelfzorgmedicatie toedienen aan een leerling. Dit betreft uitsluitend middelen die zonder recept verkrijgbaar zijn, zoals paracetamol, zalf tegen insectenbeten of neusspray.

De volgende richtlijnen zijn hierbij van toepassing:

- De school dient schriftelijke toestemming te hebben van de ouders/verzorgers voordat medicatie wordt toegediend. Hiervoor wordt bijlage 1 ingevuld door ouders.
- Elke toediening van medicatie wordt doorgegeven aan de ouders van de leerling.
- Medicatie wordt op school bewaard in een afgesloten kast, buiten bereik van kinderen.
- Ouders zijn verantwoordelijk voor het aanleveren van de medicatie in de originele verpakking, voorzien van naam en gebruiksaanwijzing.
- De school verstrekt geen medicatie op eigen initiatief. Bij klachten wordt contact opgenomen met de ouders/verzorgers, tenzij vooraf schriftelijk anders is overeengekomen.

Richtlijnen voor het verstrekken van receptplichtige medicatie

Dit zijn medicijnen die je alleen op doktersvoorschrift kunt verkrijgen bijvoorbeeld antibiotica, insuline, ADHD-medicatie, bepaalde pijnstillers. Deze worden verstrekt door de apotheek op basis van een recept van een arts.

1. Afspraken bij inschrijving:
  - a. Ouders geven op het aanmeldformulier aan of er sprake is van medicijngebruik of medische handelingen.
  - b. Voor de start van de leerling worden hierover afspraken gemaakt, en ouders vullen bijlage 2 in.
  - c. Indien een leerling tijdens zijn schoolloopbaan medicijnen moet gaan gebruiken, gaan ouders hierover in overleg met de school, waarna de school een besluit neemt over de mogelijkheid om aan dit verzoek te voldoen.
2. Toestemming en verantwoordelijkheden:
  - a. Ouders geven schriftelijk toestemming tot het verstrekken van medicijnen (bijlage 1). Hierin staat:

- i. Welke medicijnen het betreft.
    - ii. Frequentie en dosering.
    - iii. Periode waarin de medicijnen worden verstrekt.
    - iv. Bewaarwijze en controle op vervaldatum.
  - b. Scholen verstrekken geen medicijnen waarvan het vergeten ervan levensbedreigend is. Ouders organiseren deze zorg zelf in overleg met de school (ruimte, tijd, etc.).
  - c. De medicatie wordt alleen toegediend als de leerling zijn/haar bovenkleding aan kan houden.
3. Opslag en beheer van medicijnen:
  - a. Medicijnen worden in een afgesloten kast bewaard (koelkast indien nodig).
  - b. Een verantwoordelijke persoon beheert de medicijnen.
  - c. Medicijnen mogen niet in de bureaula van leerkrachten worden bewaard om veiligheidsrisico's te voorkomen.
4. Medische gegevens en communicatie:
  - a. Medische gegevens van leerlingen worden vermeld in de klassenmap en administratie, zodat invallers ook op de hoogte zijn.
  - b. Ouders nemen initiatief om wijzigingen in medicatie, medische conditie, of toediening door te geven en een nieuw formulier in te vullen.
  - c. Ouders brengen regelmatig nieuwe medicijnvoorraden en bespreken medicijngebruik.
5. Overleg en evaluatie:
  - a. Ouders en personeelsleden bespreken de wijze van toediening van noodmedicatie. Deze afspraken worden schriftelijk vastgelegd en ondertekend.
  - b. Minimaal één keer per drie maanden evalueren ouders en betrokken personeelsleden de situatie.
6. Bij noodsituaties:
  - a. Bij acute situaties of fouten in medicatietoediening wordt direct contact opgenomen met ouders, de huisarts of het ziekenhuis.
  - b. Bij ernstige situaties worden de richtlijnen in bijlage 3 gevolgd.

Verantwoordelijkheden van ouders

Ouders tekenen ervoor dat zij:

- Het formulier volledig naar waarheid invullen, met bijlage van de behandelend arts.
- Zelf zorg dragen voor een voldoende medicijnvoorraad in originele verpakking.
- Letten op de vervaldatum van medicijnen.
- Bij wijzigingen direct contact opnemen met de school.

Verantwoordelijkheden van de schoolleiding

De schoolleiding zorgt ervoor dat:

- Het formulier met afspraken duidelijk is opgeslagen op een bekende plek.
- Een geschikte ruimte beschikbaar is voor het toedienen van medicijnen.

Door deze richtlijnen en afspraken zorgvuldig na te leven, streven school en ouders ernaar het medicijngebruik op school veilig en verantwoord te laten verlopen.

Let op: Het invullen van het formulier vrijwaart de school niet van de consequenties van foutief handelen. Het protocol is bedoeld om zo zorgvuldig mogelijk te handelen.

Hoofdstuk 4 (Reguliere) medische handelingen

Wanneer wordt overgegaan tot het laten uitvoeren van acute medische handelingen door een personeelslid, neemt de schoolleiding/het bestuur daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich, waarbij de consequenties van die keuze moeilijk te overzien zijn. Bovendien moet voor het uitvoeren van bepaalde medische handelingen een bekwaamheid zijn verworven volgens de Wet BIG.

Het bestuur van Stichting Op Kop vindt dat personeelsleden geen medische handelingen mogen uitvoeren. In uitzonderlijke situaties en na voorafgaand overleg tussen de schoolleiding, de ouders en eventueel huisarts en specialist, kan worden nagegaan of het in acute situaties mogelijk is om toch medisch te acteren.

Dit houdt concreet in dat reguliere medische handelingen, bijvoorbeeld het op regelmatige tijden toedienen van injecties, zetpillen of sondevoeding etc. als gevolg van een chronische ziekte of aandoening, te allen tijde door ouders dienen te worden uitgevoerd of door een bevoegde derde die daarvoor door de ouders is gemachtigd, zijnde geen personeelslid van het bestuur. De medewerking die in dat geval zal worden verleend, bestaat uit het beschikbaar stellen van een ruimte en de zorg voor een adequate opslag van de medicatie.

Ouders overleggen in dat geval vooraf met de schoolleiding over:

- Wie er naar school komt om de handeling(en) uit te voeren
- Wanneer de handeling moet/kan plaatsvinden
- De ruimte waar de handeling kan plaatsvinden
- Hoe te handelen als er iets verkeerd gaat (bijvoorbeeld verpleegkundige verschijnt niet of niet op de afgesproken tijd of er volgt een onverwachte reactie op de handeling)
- Wie in het oog houdt of alles verloopt, zoals afgesproken (denk daarbij ook aan afwezigheid van het personeelslid waarmee de afspraken worden gemaakt)
- De wijze en tijd van informeren als er een wijziging in de afspraken komt.

Het zal duidelijk zijn dat - gezien de ingrijpendheid van de handelingen – de afspraken met betrekking tot bovengenoemde punten schriftelijk moeten worden vastgelegd en dat alle documenten met betrekking tot medische handelingen en medicijnverstrekking in noodgevallen door de ouders moeten worden ondertekend (bijlage 1).

Hoofdstuk 5 Handelen bij calamiteiten

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een leerling, volgen hier de richtlijnen:

- Laat de leerling niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer de leerling goed en probeer hem of haar gerust te stellen.
- Waarschuw zo snel mogelijk een bedrijfshulpverlener (BHV-er) voor bijstand.
- Bel direct de huisarts in de buurt en als bekend, de huisarts en/of de specialist van de leerling.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of „medische“ handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt).
- Zorg ervoor dat alle relevante gegevens van de leerling bij de hand zijn (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals: naam van de leerling, geboortedatum, telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen, persoon, naam + telefoonnummer van huisarts/specialist, ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon). Leg duidelijk uit wat er gebeurd is en vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis de leerling is gegaan.

Bijlage 1 Afspraken met betrekking tot het geven van zelfzorgmedicatie

Ouders geven de school hierbij toestemming voor het verstrekken van zelfzorgmedicatie voor:

Naam kind	
Soort medicijn	
Hoe vaak moet het medicijn toegediend worden?	☐ Een keer per dag ☐ Meerdere keren per dag. Tijdstippen: ..... ☐ Alleen bij klachten ☐ Anders, namelijk .....
In welke periode moet het medicijn gegeven worden?	Startdatum: ..... Einddatum: .....
Hoe moet het medicijn toegediend worden (mondeling, smeren, enz)?	
Handtekening ouder/verzorger	
Datum	

Bijlage 2 Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen en het toedienen van door een arts voorgeschreven medicatie op school

Ondergetekenden (ouders en school) verklaren de volgende afspraken met elkaar gemaakt te hebben met betrekking tot uitvoering van de zogenaamde „medische handeling“ op school bij:

Naam kind	
Geboortedatum	
Adres	
Postcode en plaats	
Ouders(s)/verzorger(s)	
Telefoon thuis	
Telefoon werk	
Naam huisarts	
Telefoon huisarts	
Naam specialist	
Telefoon specialist	
<p>Afgesproken is, dat bij bovengenoemde leerling de voor hem/haar noodzakelijke medische handelingen op school zullen worden uitgevoerd door:</p> <p>Vader/moeder/een derde namelijk .....</p> <p style="text-align: right;"><i>Doorstrepen wat niet van toepassing is</i></p>	
<p>Volledige naam van de medicatie:</p>	
<p>De medische handeling bestaat uit:</p>	
<p>De behandeling is nodig vanwege:</p>	
<p>De behandeling moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:</p>	
<p>OF: De behandeling mag alleen uitgevoerd worden in de hieronder nader omschreven situatie (shock, allergie, acuut):</p>	
<p>Aanvullende afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De medische handeling kan plaatsvinden in de volgende ruimte: ..... • Als degene die de medische handeling zou verrichten, niet op de afgesproken tijd kan verschijnen, stelt hij/zij daarover de school zo snel mogelijk op de hoogte en geeft aan hoe het opgelost wordt 	

- Als degene die de medische handeling zou verrichten, niet op de afgesproken tijd verschijnt zonder bericht, wordt de ouder telefonisch benaderd door de schoolleiding. De ouders houden bij of de medische handeling op de juiste tijd en wijze plaatsvindt.

Aanvullende opmerkingen:

Als ouder/verzorger bent u verantwoordelijk voor het actueel houden van de gegevens op dit formulier zolang uw kind op school zit. Het is belangrijk dat deze informatie altijd up-to-date en beschikbaar is. Daarom verklaart u dat u wijzigingen direct doorgeeft aan de schooldirectie.

Aldus is afgesproken:

Plaats:

Datum:

Ouder/verzorger

Naam:

Handtekening:

Namens de school

Naam directeur:

Handtekening:

Bijlage 3: Bekwaamheidsverklaring uitvoeren van medische handelingen (BIG)

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

.....
.....

verklaart dat,

(naam werknemer): .....

functie: .....

werkzaam aan/bij: .....

na instructie door ondertekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.
De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

(naam leerling): .....

geboortedatum: .....

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

.....
.....

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.